

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **S. M.**, proti žalovanému: **Ministerstvo práce a sociálních věcí**, se sídlem Praha 2, Na Poříčním právu 376/1, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 2. 6. 2006, č. j. 1 Cad 19/2005 – 77,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 2. 6. 2006, č. j. 1 Cad 19/2005 – 77, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

V řízení o dávku sociální péče byla rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 3. 1. 2006, č. j. 1 Cad 19/2005 – 52, zamítnuta žaloba žalobce (dále též „stěžovatele“), směřující proti rozhodnutí Ministerstva práce a sociálních věcí ze dne 7. 3. 2005, č. j. 2005/12810/21. Tímto rozhodnutím odbor sociální politiky uvedeného ministerstva rozhodl na základě odvolání stěžovatele proti rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje ze dne 8. 2. 2005, č. j. KUOK/1436/05/OSV-DS/7025/SD-16, ve věci nepovolení obnovy řízení týkající se pravomocných rozhodnutí Krajského úřadu Olomouckého kraje ze dne 7. 1. 2005, č. j. KUOK/15509/04/OSV-DS-7025/SD-312, č. j. KUOK/15572/04/OSV-DS/7025/SD-316 a č. j. KUOK/15570/04/OSV-DS/142/SD-317, ze dne 10. 1. 2005, tak, že podle § 59 odst. 2 správního řádu z roku 1967, ve znění pozdějších předpisů, zamítl odvolání a rozhodnutí potvrdil. Rozhodnutím Krajského úřadu Olomouckého kraje byl zamítnut návrh stěžovatele na povolení obnovy řízení ve věci žádosti o přiznání dávky sociální péče. Odbor sociální politiky žalovaného se ztotožnil se správním orgánem I. stupně v názoru, že nebyl žadatelem navržen konkrétní důvod pro povolení obnovy řízení podle § 62 správního řádu. Městský soud v Praze se v rozsudku ze dne 3. 1. 2006 s tímto posouzením věci žalovaným ztotožnil.

Proti výše uvedenému rozsudku podal stěžovatel kasační stížnost, ve které požádal o ustanovení zástupce pro řízení o kasační stížnosti.

Městský soud v Praze napadeným usnesením stěžovatelův návrh na ustanovení zástupce zamítl. S odkazem na ustanovení § 35 odst. 7 zák. č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), dospěl k závěru, že u stěžovatele není splněna jedna z podmínek pro možnost ustanovení zástupce soudem pro řízení o kasační stížnosti, a to existence předpokladů pro osvobození od soudních poplatků. Uvedený soud při posouzení majetkových poměrů stěžovatele totiž zjistil, že tento sice nemá žádný příjem, ale je tomu tak proto, že svým chováním zavinil zastavení výplaty částečného invalidního důchodu podle ust. § 53 odst. 4 zákona 582/1991 Sb. (od 2. 12. 2003), neboť se nepodrobil vyšetření zdravotního stavu, přestože byl na možnost zastavení důchodu upozorněn. Tuto skutečnost zjistil Městský soud v Praze ze spisu téhož soudu sp. zn. 1 Cad 57/2004. Dodal, že závěr o nesplnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků nelze učinit ani z důvodu, že stěžovatel je spoluvlastníkem nemovitosti. Vzhledem k tomu, že není splněna jedna z podmínek pro vyhovění návrhu na ustanovení zástupce stěžovateli, bylo již nadbytečné zkoumat splnění podmínky druhé, kterou je potřeba ochrany zájmů účastníka řízení.

Stěžovatel podal proti uvedenému usnesení kasační stížnost (téměř nečitelnou), z jejíhož obsahu bylo možno zjistit, že Městskému soudu v Praze vytýká, že se neřídil dřívějšími nařízeními Nejvyššího správního soudu v této věci. Připomněl, že tato věc je přímo ze zákona č. 549/1991 Sb. osvobozena od soudních poplatků a žádal, aby mu byla zástupkyní ustanovena Mgr. Pavla Fródllová, advokátka, se sídlem v Šumperku. Navrhoval, aby Nejvyšší správní soud napadené rozhodnutí Městského soudu v Praze zrušil. Ke kasační stížnosti přiložil první stránku stejnopisu usnesení Nejvyššího soudu České republiky, č. j. 30 Co 947/98 – 47, přípis předsedkyně téhož soudu ze dne 6. 1. 2003, č. j. S 2015/2002, a přípis České správy sociálního zabezpečení v Praze ze dne 7. 2. 2006, v němž je Okresnímu soudu v Šumperku sdělováno, že stěžovatel nepobírá žádný důchod.

K výzvě Nejvyššího správního soudu na doplnění kasační stížnosti stěžovatel upozornil, že byl rozsudkem Okresního soudu v Olomouci sp. zn. NC 1565/86, omezen ve způsobilosti k právním úkonům, přičemž v dalších řízeních nebyl zastoupen advokátem a veškeré právní úkony soudu jsou neplatné. Odkázal v tomto směru na ust. § 33 odst. 3 a § 35 odst. 1 s. ř. s. Připomněl, že v jiných věcech, v nichž je žalováno Ministerstvo práce a sociálních věcí, mu byl advokát ustanoven. Přiložil na důkaz doplněk žaloby ve věci vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 2 Cad 80/2006, sepsaný JUDr. Vitem Vohánkou, advokátem, se sídlem v Praze 4, Na zámecké 457/5. Přiložil též rozsudek Nejvyššího správního soudu, č. j. 3 Ads 88/2005 – 54, ze dne 15. 2. 2006, na důkaz toho, že v řízení vedeném u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 12 Ca 48/2005, mu byla ustanovena zástupkyní advokátka JUDr. Helena Teissingová. Potvrdil, že mu rozhodnutím ČSSZ byla zastavena výplata částečného invalidního důchodu, nicméně proti tomuto rozhodnutí podal u Krajského soudu v Ostravě žalobu a soud o ní dosud nerozhodl – na jeho návrh nevydal ani jím navržené předběžné opatření k odvrácení újmy na zdraví. Navrhoval opět Nejvyššímu správnímu soudu zrušení napadeného usnesení Městského soudu v Praze a žádal, aby soud nařídil veřejné projednání věci.

Vzhledem ke sdělení stěžovatele o omezení ve způsobilosti k právním úkonům, požádal Nejvyšší správní soud nejdříve Okresního soud v Šumperku o ověření této informace a eventuální sdělení stavu řízení. Nejvyššímu správnímu soudu byl k výzvě předložen rozsudek Okresního soudu v Šumperku ze dne 15. 2. 2007, č. j. 40 P 335/88 – 999, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 8. 2007, č. j. 13 Co 371/2007 – 1126, a rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 16. 9. 1987, č. j. Nc 1565/86 – 42. Z nich Nejvyšší správní soud zjistil, že uvedeným rozsudkem Okresního soudu v Olomouci byl stěžovatel S. M. omezen ve způsobilosti k právním úkonům tak, že tento je schopen samostatně činit veškeré právní úkony,

kromě právních úkonů v oblasti pracovněprávní, kde není schopen samostatně uzavírat pracovní smlouvy a vykonávat zaměstnání, v němž by odmítnutí příkazu z chorobných příčin mohlo vést k ohrožení vlastního nebo cizího zdraví, nebo ke značným hmotným škodám. Rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 15. 2. 2007, č. j. 40 P 335/88 – 999, bylo zastaveno řízení zahájené usnesením Okresního soudu v Šumperku ze dne 7. 6. 1994, č. j. P 335/88 – 101, o změnu omezení způsobilosti k právním úkonům, případně o zbavení způsobilosti k právním úkonům S. M., nar. 1. 7. 1953. Dále bylo rozhodnuto tak, že se návrh S. M., podaný u Okresního soudu v Šumperku dne 11. 5. 2000, kterým se domáhal zrušení rozsudku Okresního soudu v Olomouci, č. j. Nc 1565/86 – 42, (17 Sen 16/87) podle ust. § 190 občanského soudního řádu, zamítá. Současně bylo rozhodnuto tak, že soud ponechává omezení stěžovatele ve způsobilosti k právním úkonům, jak bylo rozhodnuto rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 16. 9. 1987, č. j. Nc 1565/86 – 42, (17 Sen 16/87) tak, že tento je schopen samostatně činit veškeré právní úkony, kromě právních úkonů v oblasti pracovně právní, kde není schopen samostatně uzavírat pracovní smlouvy a vykonávat zaměstnání, ve kterém by odmítnutí příkazu z chorobných příčin mohlo vést k ohrožení vlastního nebo cizího zdraví nebo ke značným hmotným škodám. K tomuto závěru dospěl uvedený soud na základě provedeného dokazování, kdy zejména ze znaleckého posudku z oboru psychiatrie zjistil, že u stěžovatele je nadále přítomna duševní porucha trvalého rázu, která mu i nadále brání samostatně činit právní úkony v oblasti pracovněprávní tak, jak bylo konstatováno ve výše již zmíněném rozsudku Okresního soudu v Olomouci. I když nyní dochází k progresi duševního onemocnění, nezjistil soud, že by stěžovatel nebyl schopen činit ostatní právní úkony. Rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 8. 2007, č. j. 13 Co 371/2007 – 1126, byl rozsudek Okresního soudu v Šumperku k odvolání stěžovatele v napadené části, tj. ve výroku o zamítnutí návrhu stěžovatele na zrušení rozsudku Okresního soudu v Olomouci a na ponechání omezení ve způsobilosti k právním úkonům, potvrzen. V odůvodnění tohoto rozsudku krajský soud konstatoval, že na základě provedeného dokazování nelze učinit jiný právní závěr, než učinil soud I. stupně, neboť nevznikly pochybnosti, že by v době předcházející řízení o způsobilosti k právním úkonům stěžovatele, jenž bylo ukončeno rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 16. 9. 1987, nebyly podmínky pro omezení způsobilosti k právním úkonům jmenovaného v provedeném rozsahu. I v současném řízení bylo znaleckým posudkem v oboru psychiatrie zjištěno, že stěžovatel nadále trpí duševní poruchou, pro kterou již byl omezen ve způsobilosti k právním úkonům, a to poruchou trvalou (paranoia persecutoria et kverulants); jelikož nemoc je neléčena, postupně progreduje, chování se stává inadekvátní, kverulace je chorobná.

Nejvyšší správní soud nejprve zkoumal formální náležitosti kasační stížnosti, přičemž zjistil, že je podána osobou oprávněnou a je proti označenému usnesení přípustná za podmínek ust. § 102 a § 104 s. ř. s. Přestože v řízení o kasační stížnosti proti rozhodnutí krajského soudu (Městského soudu v Praze), musí být stěžovatel, který sám nemá vysokoškolské právnické vzdělání, vyžadované podle zvláštních zákonů pro výkon advokacie, zastoupen advokátem podle ust. § 105 odst. 2 s. ř. s., Nejvyšší správní soud již opakovaně judikoval, že v řízení, v němž kasační stížnost směřuje proti usnesení krajského soudu o zamítnutí žádosti na ustanovení zástupcem, není třeba splnění této podmínky již z povahy věci vyžadovat. K tomu nutno dodat, že vzhledem k rozsahu omezení stěžovatele ve způsobilosti k právním úkonům, tak jak bylo zjištěno z výše citovaných rozsudků civilních soudů, jakož i vzhledem k povaze předmětu řízení, jímž je rozhodnutí o zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce, nebrání podle názoru Nejvyššího správního soudu projednání kasační stížnosti stěžovatele ani ust. § 33 odst. 3 s. ř. s. To, že stěžovatel není v řízení o této kasační stížnosti zastoupen advokátem není důvodem pro její odmítnutí.

Nejvyšší správní soud posoudil důvodnost kasační stížnosti v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.). Dospěl k závěru, že kasační stížnost

je důvodná. Z jejího obsahu lze zjistit, že se stěžovatel dovolává důvodu kasační stížnosti uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., tedy tvrzené nezákonnosti, spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení. Podle ust. § 35 odst. 7 (nyní odst. 8) soudního řádu správního může navrhovateli – v tomto případě je jím stěžovatel v řízení o kasační stížnosti proti rozsudku o věci samé – u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků a je-li to třeba k ochraně jeho práv, předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát. Smyslem tohoto ustanovení je poskytnutí faktické a odborně fundované ochrany práv osobě, která by jinak měla být osvobozena od soudních poplatků (bez ohledu na to, zda řízení samo je věcně osvobozeno od soudních poplatků, či nikoliv) a u níž je takové ochrany třeba, neboť jen tak lze v kvalifikovaných případech, za splnění podmínek ust. § 35 odst. 8 s. ř. s., dosátn zásadě rovnosti, vyjádřené v § 36 odst. 1 s. ř. s. Podle tohoto ustanovení mají účastníci v řízení rovné postavení, přičemž soud je povinen poskytnout jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv a poskytnout jim poučení o jejich procesních právech a povinnostech v rozsahu nezbytném pro to, aby v řízení neutrpěli újmu. Zásada zde vyjádřená platí o to výrazněji v řízení, kde proti správnímu orgánu vybavenému kvalifikovaným, právně fundovaným personálem, stojí osoba nejen bez právnického vzdělání, ale navíc omezená ve způsobilosti k právním úkonům, byť jen v takovém rozsahu, jak to bylo provedeno výše již citovaným rozsudkem Okresního soudu v Olomouci. (Rozsah omezení nedoznal změny ani v řízení vedeném u Okresního soudu v Šumperku a Krajského soudu v Ostravě - sp. zn. 40 P 335/88 a sp. zn. 13 Co 371/2007). Podle ust. § 33 odst. 3 s. ř. s. je účastník způsobilý samostatně činit v řízení úkony, jen jestliže má způsobilost k právním úkonům v plném rozsahu. Potřeba zastoupení stěžovatele v jakémkoliv řízení soudním je tudíž zcela evidentní a nezbytná, nehledě k tomu, že v řízení o kasační stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí krajského soudu ve správním soudnictví, je ve smyslu ust. § 105 odst. 2 s. ř. s., zastoupení advokátem povinné.

V projednávané věci však Městský soud v Praze stěžovatelův návrh na ustanovení zástupce zamítl pro nesplnění první z podmínek ust. § 35 odst. 7 s. ř. s., tj. pro nesplnění předpokladu pro osvobození od soudních poplatků stěžovatele. S tímto posouzením věci se Nejvyšší správní soud neztotožňuje.

Podle ust. § 36 odst. 3 s. ř. s., účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu osvobozen od soudních poplatků. Dospěl-li však soud k závěru, že návrh zjevně nemůže být úspěšný, takovou žádost zamítne.

Podkladem pro rozhodování o osvobození od soudních poplatků bývá zpravidla vyplněný dotazník, vydaný jako justiční tiskopis. Předložení tohoto tiskopisu není však podmínkou pro rozhodnutí o osvobození, eventuelně, tak jak je tomu v tomto případě, pro ověření předpokladu pro osvobození od soudních poplatků účastníka řízení. Poměry účastníka mohou být zjištěny i jinak. V projednávané věci vzal Městský soud v Praze za podklad své úvahy zjištění z jiného spisu téhož soudu, konkrétně sp. zn. 1 Cad 57/2004, z něhož zjistil, že dle rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení byla žalobci zastavena výplata částečného invalidního důchodu podle ust. § 53 odst. 4 zák. č. 582/1991 Sb. od 2. 12. 2003 z důvodu, že se nepodrobil vyšetření zdravotního stavu, přestože byl na možnost zastavení výplaty důchodu upozorněn. Jinak však bylo zjištěno, že stěžovatel nemá žádný příjem. Z tohoto zjištění Městského soudu v Praze je patrné, že u uvedeného soudu bylo vedeno řízení o přezkoumání rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení o zastavení výplaty částečného invalidního důchodu stěžovatele, takže nebylo vůbec postaveno najisto, zda správně (i ve vztahu k použitému důvodu), bylo řízení zastaveno. Městský soud v Praze nemohl vycházet ze závěru, že stěžovatel zastavení výplaty dávky zavinil, přičemž v tomto zcela jiném řízení nebyl oprávněn si tuto otázku posoudit. Bezpochyby bylo zjištěno, že stěžovatel neměl

žádný příjem, ostatně to konstatuje i městský soud v odůvodnění svého rozhodnutí a vyplývá to též z poznatků Nejvyššího správního soudu, zjištěných v jiných projednávaných věcech stěžovatele (např. sp. zn. 4 Ads 46/2006, sp. zn. 3 Ads 88/2005). Pokud městský soud argumentuje při úvaze o nesplnění předpokladu stěžovatele pro osvobození od soudních poplatků zjištěním, že je spoluvlastníkem nemovitosti, pak neuvádí, jakou nemovitost má na zřeteli, avšak z výše již uvedených spisů Nejvyšší správní soud zjistil, že jde o rodinný domek, který slouží k zajištění bydlení stěžovatele, nemajícího jinou možnost bydlení, takže nelze tuto skutečnost hodnotit v jeho neprospěch při úvaze o splnění předpokladu pro osvobození od soudních poplatků. Nejvyšší správní soud k tomu dodává, že ani za situace, pokud by stěžovatel byl poživitelem částečného invalidního důchodu (pokud by mu jeho výplata nebyla zastavena), nepostačovala by jeho výše (4790 Kč) k závěru, že stěžovatel nesplňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků. Nepostačovala by k tomu ani současná jeho výše, která dle zjištění Nejvyššího správního soudu činí 5820 Kč.

Konečně nutno dodat, že Nejvyšší správní soud nepřehlédl ani tu skutečnost, že právě Městský soud v Praze stěžovateli v rámci jiných řízení, ale prakticky za shodné procesní situace advokáta ustanovil (např. ve věci 12 Ca 48/2005). Není samozřejmě vyloučeno, aby se soud od své judikatury odchýlil, takový odklon však musí náležitě a přesvědčivě odůvodnit.

Z uvedeného Nejvyšší správní soud naopak uzavírá, že stěžovatel splňoval a nadále splňuje předpoklady pro osvobození od soudních poplatků a je tudíž u něho splněna podmínka pro ustanovení zástupce soudem ve smyslu ust. § 35 odst. 8 s. ř. s., neboť je zřejmé, že stěžovatel nemá dostatek finančních prostředků potřebných k úhradě odměny advokátovi, jehož zastoupení v řízení o kasační stížnosti je zákonem vyžadováno. Druhá z podmínek pro možnost ustanovení zástupce je v dané věci evidentní, nehledě k tomu, že ji není ani třeba v tomto řízení zvlášť zkoumat, neboť zastoupení advokátem v řízení o kasační je povinné, jak již bylo zdůrazněno výše (§ 105 odst. 2 s. ř. s.).

Z uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud zrušil napadené usnesení Městského soudu v Praze a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). V dalším řízení ustanoví soud stěžovateli pro řízení o kasační stížnosti proti napadenému rozsudku advokáta, přičemž není od věci, aby se jím stal některý z advokátů, které navrhuje stěžovatel ve svých podáních, konkrétně Mgr. Pavla Fródllová, či JUDr. Vít Vohánka. Jde o advokáty, kteří jsou již seznámeni s jinými stěžovatelskými spory (sám stěžovatel uvádí, že u Městského soudu v Praze je rozhodováno zhruba o 50 jeho dosud nevyřízených žalobách).

P o u ě n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. října 2007

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu